

Силабус
навчальної дисципліни
«Управління ризиками фінансових операцій»

Ступінь вищої освіти – другий (освітньо-професійний) рівень освіти (магістр)

Освітньо-професійна програма

«Фінансові технології»

Рік навчання: 1, **семестр:** 2

Кількість кредитів: 4 (120 год.)

Мова викладання: українська

Підсумковий контроль – екзамен

Форма проведення занять – лекції, семінарські заняття

Викладач курсу	ПЕРНАРІВСЬКИЙ ОЛЕКСАНДР ВАСИЛЬОВИЧ, кандидат економічних наук, доцент
E-mail	alexper@ukr.net
Електронна версія курсу	https://moodle.nusta.edu.ua/course/view.php?id=976
Консультації	<i>Очні консультації: вівторок, 13.00-14.00, кафедра фінансових ринків та технологій</i> <i>Онлайн-консультації за потребою</i>

1. Коротка анотація курсу. Метою навчальної дисципліни «Управління ризиками фінансових операцій» є набуття знань про теоретичні засади ризиків фінансових операцій; методи кількісного аналізу фінансових ризиків; формування вмінь та навичок щодо застосування знань з управління ризиками фінансових операцій у практичній діяльності.

Головними завданнями навчальної дисципліни є: виробити у здобувачів освіти розуміння того, що на процеси в сфері фінансової діяльності впливають некеровані чинники, вони розвиваються в умовах невизначеності, конфліктності, неможливості точного здійснення прогнозів при здійсненні фінансової діяльності, необхідних для прийняття управлінських рішень; сформувати у здобувачів освіти навички здійснення якісного та кількісного аналізу ризиків фінансових операцій із використанням новітніх прийомів та методів; дати майбутнім фінансистам знання принципів раціонального управління ризиками фінансових операцій.

2. Формат курсу – змішаний.

3. Компетентності, які мають бути сформовані в результаті опанування навчальної дисципліни:

Інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у професійній діяльності або у процесі навчання у сфері фінансів, банківської справи та страхування, зокрема фінансових технологій, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу

ЗК3. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК4. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК5. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Спеціальні компетентності(СК):

СК1. Здатність використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності.

СК4. Здатність оцінювати дієвість наукового, аналітичного і методичного інструментарію для обґрунтування управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

СК7. Здатність до пошуку, використання та інтерпретації інформації, необхідної для вирішення професійних і наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

СК9. Здатність застосовувати управлінські навички у сфері ризик-менеджменту у фінансовій і страховій сфері, кібербезпеки у фінансових технологіях .

4. Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН1. Використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності.

ПРН4. Відшукувати, обробляти, систематизувати та аналізувати інформацію, необхідну для вирішення професійних та наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПРН8. Вміти застосовувати інноваційні підходи у сфері фінансів, банківської справи та страхування та управляти ними.

ПРН9. Застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПРН10. Здійснювати діагностику і моделювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання.

ПРН11. Застосовувати поглиблені знання в сфері фінансового, банківського та страхового менеджменту для прийняття рішень.

ПРН12. Обґрунтувати вибір варіантів управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи.

ПРН13. Оцінювати ступінь складності завдань при плануванні діяльності та опрацюванні її результатів.

ПРН14. Володіння сучасними методами та моделями фінансового прогнозування та використання фінансових технологій задля розвитку економічних систем макро- та мікрорівня.

5. Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин (денна/заочна)
Лекції	22 / 4
семінарські заняття	18/4
Індивідуально-консультативна робота	2/2
самостійна робота	78/110

6. Технічне й програмне забезпечення/обладнання – мультимедійне забезпечення.

7. Політика курсу – дотримання академічної доброчесності відповідно до «Положення про академічну доброчесність в ДПУ». Політика курсу спрямована на: запобігання та виявлення академічного плагіату в працях здобувачів освіти та виконаних завданнях; розвиток навичок коректної роботи із джерелами інформації та впровадження практики належного цитування; дотримання вимог наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань; активізація самостійності й індивідуальності при створенні авторського твору і відповідальності за порушення загальноприйнятих правил цитування.

8. Схема дисципліни

Годи-ни, семестр денна/ заочна	Тема, план	Форма заняття та діяльності	Результати навчання	Вага оцінки (кількість Балів)
4/0	<p>Тема 1. Основи фінансового ризик-менеджменту</p> <p>План лекційного заняття</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ризик-менеджмент як складова фінансового менеджменту. 2. Функції фінансового ризик-менеджменту. 3. Організація ризик-менеджменту в фінансово-кредитних установах. 	<p><i>Лекції-бесіди, лекції-консультації; Семінари: тестові завдання, доповіді, презентації, усні та письмові відповіді на теоретичні запитання, ситуаційні запитання, запитання понятійного апарату, розв'язання ситуаційних завдань, обговорення наукових публікацій</i></p>	<p>Знати: роль ризик-менеджменту в управлінні фінансами; функції фінансового ризик-менеджменту; організаційні основи ризик-менеджменту в фінансово-кредитних установах.</p>	3
12/4	<p>Тема 2. Кількісний аналіз фінансових ризиків</p> <p>План лекційного заняття</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Показники кредитного ризику. 2. Методи оцінки кредитного ризику. 3. Показники валютного ризику. 4. VaR-технологія оцінки валютного ризику. 5. Методи оцінки процентного ризику. 6. Показники та методи оцінки ризиків фінансових 	<p><i>Лекції-бесіди, лекції-консультації; Семінари: тестові завдання, доповіді, презентації, усні та письмові відповіді на теоретичні запитання, ситуаційні запитання, запитання понятійного апарату, обговорення наукових публікацій, виконання індивідуальної</i></p>	<p>Визначати та інтерпретувати: показники індивідуальних кредитних ризиків; міри портфельного кредитного ризику; ризикову вартість (Value at Risk – VaR); CVaR і Expected shortfall; дюрацію та модифікована дюрацію; геп (розрив); коефіцієнт чутливості β</p> <p>Знати особливості та вміти застосовувати: методи та моделі оцінки кредитних ризиків (метод дискримінантного аналізу, логістична регресія, модель CART, метод аналізу ієрархій, кредитні рейтинги); методи розрахунку VaR (історичний, параметричний, метод Монте-Карло, стрес-тестінг);</p>	9

	інвестицій.	<i>розрахункової роботи</i>	сценарний аналіз поведінки відсоткових ставок	
4/0	<p>Тема 3. Зовнішні методи зниження кредитних ризиків</p> <p>План лекційного заняття</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Застава і пов'язані з нею ризики. 2. Гарантія та порука як методи зниження кредитного ризику. 3. Страхування кредитних ризиків. 	<p><i>Лекції-бесіди, лекції-консультації; Семінари: тестові завдання, доповіді, презентації, усні та письмові відповіді на теоретичні запитання, ситуаційні запитання, запитання понятійного апарату, розв'язання ситуаційних завдань, обговорення наукових публікацій,</i></p>	Знати: сутність і особливості застави як способу зниження кредитного ризику, ризики щодо застави, спільні риси та відмінності гарантії та поруки як способів зниження кредитного ризику, сутність та види страхування кредитних ризиків	3
8/2	<p>Тема 4. Похідні фінансові інструменти(форварди, ф'ючерси, свопи, опціони) як зовнішні методи зниження ринкових ризиків</p> <p>План лекційного заняття</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Зниження валютного ризику за допомогою деривативів(форвардів, ф'ючерсів, свопів, опціонів). 2. Зниження процентного ризику за допомогою деривативів. 3. Зниження портфельних інвестиційних ризиків за допомогою деривативів. 	<p><i>Лекції-бесіди, лекції-консультації; Семінари: тестові завдання, доповіді, презентації, усні та письмові відповіді на теоретичні запитання, ситуаційні запитання, запитання понятійного апарату, розв'язання ситуаційних завдань, обговорення наукових публікацій</i></p>	Знати і вміти застосовувати: деривативи (форвардні контракти, ф'ючерси, свопи, опціони) як методи зниження ризиків фінансових операцій	3
6/0	<p>Тема 5. Внутрішні методи зниження фінансових ризиків</p> <p>План лекційного заняття</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Лімітування як спосіб зниження фінансових ризиків 	<p><i>Лекції-бесіди, лекції-консультації; Семінари: тестові завдання, доповіді, презентації, усні та письмові відповіді на</i></p>	Знати і вміти застосовувати: лімітування як спосіб зниження фінансових ризиків, диверсифікацію як метод зниження фінансових ризиків, резервування як метод зниження ризиків фінансових операцій	9

	<p>2. Диверсифікація як спосіб зниження фінансових ризиків.</p> <p>3. Створення резервів на покриття ризиків фінансових операцій.</p>	<p><i>теоретичні запитання, ситуаційні запитання, запитання понятійного апарату, розв'язання ситуаційних завдань, обговорення наукових публікацій, виконання індивідуальної розрахункової роботи</i></p>		
6/2	<p>Тема 6. Врахування ризиків у прийнятті управлінських фінансових рішень</p> <p>План лекційного заняття</p> <p>1. Врахування ризиків при вирішенні питання про доцільність укладення фінансової угоди.</p> <p>2. Врахування ризиків у фінансовому ціноутворенні.</p> <p>3. Врахування ризику при створенні страхових резервів в фінансовій діяльності</p>	<p><i>Лекції-бесіди, лекції-консультації; Семінари: тестові завдання, доповіді, презентації, усні та письмові відповіді на теоретичні запитання, ситуаційні запитання, запитання понятійного апарату, розв'язання ситуаційних завдань, обговорення наукових публікацій</i></p>	<p>Знати: алгоритм прийняття рішення про доцільність укладення кредитної угоди з урахуванням ризику, методу врахування ризиків при встановленні ставки відсотка за кредитами, підходи до формування резервів на покриття можливих втрат від прояву фінансових ризиків</p>	3

9. Система оцінювання

Модулі	Модуль 1 (15 балів)			Підсумковий контроль = 50 + 50 = 100 балів
Змістові модулі	Т.1	Т.2	Т.3	
Кількість балів за змістові модулі				
Відповідь на семінарському занятті	3	3	3	
Індивідуальна робота	-	6	-	
Самостійна робота	Оцінювання самостійної роботи здійснюється під час семінарських занять та написання контрольної роботи			
Контрольний захід	10			
	Модуль 2 (15 балів)			
Змістові модулі	Т.4	Т.5	Т.6	
Кількість балів за змістові модулі				
Відповідь на семінарському занятті	3	3	3	
Індивідуальна робота	-	6	-	

Самостійна робота	Оцінювання самостійної роботи здійснюється під час семінарських занять та написання контрольної роботи	
Контрольний захід	10	
Екзамен	50	

10. Шкала оцінювання

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною Шкалою
					Екзамен/Залік
90-100	A	відмінно	Здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили.	високий (творчий)	Відмінно/ Зараховано
80-89	B	дуже добре	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.	достатній (конструктив но-варіативний)	Добре/ Зараховано
70-79	C	добре	Здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок.		
60-69	D	задовільно	Здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.	середній (репродуктивний)	Задовільно/ зараховано
50-59	E	достатньо	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні.		
35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.	Низький (рецептивно-продуктивний)	Незадовільно/ Незараховано
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.		

11. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Завдання, які виконуються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (- 0,5 бала). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності: Наукові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Списування під час контрольних робіт та на підсумковому контролі заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів).

Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в онлайн формі за погодженням із керівником курсу.

Загальна система оцінювання курсу	Виконання всіх видів навчальних робіт впродовж семестру / екзамен – 50/50%
Вимоги до індивідуальної розрахункової роботи	Виконується і здається на перевірку у формі файлу EXCEL. При оцінюванні враховується повнота та правильність проведених розрахунків та зроблених висновків.
Семінарські заняття	<p>Семінарські заняття проводяться згідно з розкладом у відповідності з планами семінарських занять на основі опрацювання лекційних матеріалів, основної та додаткової літератури (наприклад: тестовий контроль, звіт про виконану самостійну роботу, демонстрація практичних навичок, тощо).</p> <p>Поточний контроль (засвоєння окремих тем) проводиться у формі усного опитування або письмового експрес-контролю на лекціях та семінарських заняттях, у формі виступів здобувачів з доповідями при обговоренні навчальних питань на семінарських заняттях.</p> <p>При оцінці роботи здобувача на семінарському занятті враховується: відвідуваність занять, активна і продуктивна участь на заняттях, вивчення літературних джерел, своєчасне виконання всіх завдань.</p>
Умови підсумкового контролю	<p>Підсумковий семестровий контроль з дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень здобувачів. Він проводиться у письмовій формі у вигляді екзамену. Терміни проведення підсумкового семестрового контролю встановлюються графіком навчального процесу, а обсяг навчального матеріалу, який виноситься на підсумковий семестровий контроль, визначається робочою програмою дисципліни.</p> <p>Поточний контроль здійснюється під час проведення навчальних занять і має на меті перевірку засвоєння здобувачами навчального матеріалу. Форми оцінювання поточної навчальної діяльності стандартизовані і включають контроль теоретичної підготовки із врахуванням тематики дисертації.</p> <p>Максимальна кількість балів, яку може набрати здобувач за поточну навчальну діяльність, становить 50 балів. Сумарна кількість балів за вивчення дисципліни за семестр розраховується як сума балів, отриманих за результатами поточного контролю та балів, отриманих за результатами екзамену. Максимальна сума балів за семестр складає 100 балів.</p>

12. Рекомендована література

Основна:

1. Вітлінський В. В. Ризик-менеджмент з використанням MS Excel: навч. посіб. / В. В. Вітлінський, Ю. В. Ігнатова, Н. В. Даценко ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана", Ф-т інформ. систем і технологій, кафедра екон.-математич. моделювання. Електрон. текстові дані. Київ : КНЕУ, 2017. 203 с.
2. Коваленко В. В. Система ризик-менеджменту в банках: теоретичні та методологічні аспекти: монографія / За ред. В.В. Коваленко – Одеса: ОНЕУ, 2017. 304 с.
3. Силантьєв С. О. Міжнародна практика використання похідних фінансових інструментів: монографія / С. О. Силантьєв ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". Електрон. текстові дані. Київ : КНЕУ, 2017. 399 с.
4. Шульга Н.П. Інтегрована система управління ризиками банку: монографія / за заг. ред. Н.П. Шульги. Київ : КНТЕУ, 2018. 440 с..

Допоміжна:

5. Береславська О., Пернарівський О. Аналіз ризику та оцінка ефективності кредитних портфелів банків України // *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» :науковий журнал*. Острог : Вид-во НаУОА , червень 2018. № 9(37). С. 103–110.
6. Пернарівський О., Татяніна С. Принципи та стан формування інформаційних систем управління ризиками в банках України // *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018. №4(15). Режим доступу: http://easterneurope-ebm.in.ua/journal/15_2018/64.pdf
7. Хохлов В. Ю. Математичні методи в управлінні портфелем цінних паперів: монографія; М-во освіти і науки України, ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". Київ : Кондор, 2017. 296 с.

Міжнародні видання:

8. A Ghosh. How do derivative securities affect bank risk and profitability? Evidence from the US commercial banking industry // *The Journal of Risk Finance*, 2017.
9. Drobyazko S.; Bondarevska O.; Klymenko D.; Pletenetska S.; Pylypenko O. MODEL FOR FORMING OF OPTIMAL CREDIT PORTFOLIO OF COMMERCIAL BANK. // *Journal of Management Information and Decision Sciences*; Weaverville Том 22, Изд. 4, (2019): 501-506.

Інформаційні ресурси ІНТЕРНЕТ:

10. Верховна Рада України. URL: <http://www.rada.gov.ua>
11. Національний банк України. URL: <http://www.bank.gov.ua>